

Jasna Šulentić Begić*
Darija Vranješević**

Dječji pjevački zbor mlade školske dobi u osječkim osnovnim školama

UDK: 78.087.681
Pregledni članak

Primljeno: 8. 4. 2012.
Prihvaćeno: 20. 5. 2013.

Sažetak: Tema je ovoga rada pjevački zbor djece mlade školske dobi koji se u osnovnoj školi organizira kao izvannastavna aktivnost, što znači da učenici sudjeluju svojevóljno – zato što vole i žele pjevati. U takav zbor uključena su djeca u dobi od prvog do četvrtog razreda, tj. u dobi od sedme do desete/jedanaeste godine.

Cilj je rada uvidjeti kako se organiziraju pokusi zborova mlade školske dobi u šest osnovnih škola na području grada Osijeka. Podatci su prikupljeni tijekom ožujka i svibnja školske godine 2011./12. postupcima sustavnog promatranja zbornih pokusa i anketiranjem voditeljica zborova.

Rezultati istraživanja pokazali su da na početku školske godine voditeljice zborova provode audiciju za upis novih članova, da upjevavaju svoje zborove na početku svakog pokusa zbora te da sve voditeljice zborova sviraju instrument tijekom pokusa. Nadalje, uočeno je da su najčešće aktivnosti tijekom pokusa zbora upjevavanje, učenje i pjevanje novih pjesama te ponavljanje poznatih pjesama dok se glazbene igre rijetko izvode. Učenici najviše vole pjevati vesele pjesme, brzog tempa i popularne pjesme, a nerado pjevaju narodne pjesme. Svi zborovi nastupaju više puta tijekom školske godine, što je dodatan motiv za polaganje pjevačkog zbora.

Ključne riječi: izvannastavne glazbene aktivnosti, pjevački zbor djece mlade školske dobi, pjevanje, primarno obrazovanje, zborni pokusi.

Jasna Sulentić Begić*

Darija Vranjesević**

Children's choir at a younger school age in primary schools in Osijek

UDC: 78.087.681

Review article

Accepted: 8th April, 2012

Confirmed: 20th May, 2013

Summary: *The topic of this paper is singing choir of young school-age children (from first to fourth grade – age 7 to 10/11), which is organized as an extra-curricular activity in primary schools. That means that children participate voluntarily because of their being fond of singing.*

The aim of the paper is to define how children's choir rehearsals are being organized in six different primary schools in the city of Osijek. The data were gathered in March and May 2012, by systematic observation of choir rehearsals and by a questionnaire for choir conductors.

Research results have shown that there is an audition for new members at the beginning of the school year. All conductors examined play an instrument at the rehearsal. Most common activities at the rehearsal are voice training (at the beginning of every rehearsal), learning and singing new songs and also repetition of songs already learned. The children enjoy singing cheerful songs in faster tempo and singing pop songs. Folk songs are not liked as much. All choirs perform in public several times during the school year which has been shown as an additional motive for attending the children's choir.

Keywords: *extra-curricular music activities, singing choir for children of young school age, singing, primary education, rehearsals.*

1. Uvod

Izvannastavne aktivnosti organiziraju se u slobodno vrijeme učenika i one pridonose izgrađivanju kulture provođenja slobodnog vremena. Šiljković i sur. (2007.) smatraju da je visok stupanj motivacije polaznika jedna od osnovnih specifičnosti izvannastavnih aktivnosti. Budući da djeca samostalno biraju svoje izvannastavne aktivnosti, u skladu s osobnim interesima, njihova motivacija izrazito je visoka te učenik puno lakše usvaja nova znanja i u puno većem opsegu.

Djeca dijele zadatke i obveze i u sebi razvijaju osjećaj odgovornosti, ali i osjećaj samopotvrđivanja. Izvannastavne su aktivnosti vrlo pogodne za razvijanje radnih navika i odličan oblik socijalizacije učenika.

Prema važećem nastavnom planu i programu, osim redovne nastave, glazbena nastava u osnovnoj školi u Hrvatskoj uključuje izbornu nastavu, izvannastavne aktivnosti te nastavu izvan učionice, u prvom redu posjete glazbenim priredbama (*Hrvatska glazbena mladež* i dr.). Izvannastavne su glazbene aktivnosti u osnovnoj školi *zbor, instrumentalne i vokalne skupine, folklorni ansambli, ples, glazbena slušaonica* te *raznovrsni glazbeni projekti*. Posebnu pozornost zaslužuju ansambli: zbor i mogući orkestri. Oni su, a ne nastava u razredu, prava mjesta aktivnoga muziciranja (*Nastavni plan i program za osnovnu školu*, 2006.).

Skoro svaka osnovna škola u Hrvatskoj ima pjevački zbor. Najčešće su to zborovi djece mlađe i starije školske dobi. Dječji pjevački zbor mlađe školske dobi najčešće je zbor učenika od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, tj. to su djeca u dobi od sedme do desete /jedanaeste godine dok su u zbor starije školske dobi najčešće uključeni učenici od petog do osmog razreda, tj. djeca u dobi od jedanaeste do četrnaeste godine. Zbor je u većini slučajeva glavni nositelj školskih priredbi i ima važnu ulogu u predstavljanju škole u svojoj okolini. Sudjelovanjem u pjevačkom zboru učenici počinju upoznavati i razumijevati jezik glazbe te na taj način usvajati temelje opće (glazbene) kulture. Prema Završkom (1979.) aktivnim sudjelovanjem u pjevačkom zboru učenici usvajaju dragocjen dio nacionalne kulture jer dobivaju uvid u narodno i umjetničko stvaralaštvo vokalne glazbe ne samo svog naroda, već i glazbene kulture drugih naroda.

Interes učenika za pjevački zbor danas više nije onakav kakav je bio u prošlosti i u školskim pjevačkim zborovima sudjeluje manje učenika nego što je to bilo ranije. Tome je više razloga. Jedan je od njih učenička preopterećenost nastavnim sadržajima. Stoga je 2006./07. godine u hrvatske osnovne škole uveden HNOS (*Hrvatski nacionalni obrazovni standard*) s ciljem rasterećenja učenika na način uklanjanja suvišnih obrazovnih sadržaja (*Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu*, 2005.). Osim učeničke preopterećenosti sadržajima drugi direktni činitelj učenikova opterećenja nastvom jest vrijeme provedeno u školi (satnica). Vremenska zauzetost učenika raste prema razredima (Jurčić, 2006.). Zbog toga većina „učitelja ima poteškoće s terminima održavanja zbora. Učenici su, kao što se zna, opterećeni mnoštvom sadržaja i teško je pronaći zajedničko slobodno vrijeme“ (Šulentić Begić, 2010.). Osim toga, pjevanju se, pa i pjevačkom zboru, danas suprotstavljaju i suvremeni oblici potrošnje glazbe. Kvalitetne glazbene izvanškolske aktivnosti, pa tako i pjevački zbor, mogu biti svojevrsna protuteža djelovanju masovnih medija i mogu pridonijeti širenju i estetske kulture (isto, 2010.).

2. Organizacija rada pjevačkoga zbora mlađe školske dobi

Na početku školske godine voditelj pjevačkog zbora obavlja upis novih članova na osnovi audicije, tj. provjere glazbenih sposobnosti učenika. Na audiciji za pjevački zbor u prvom je planu pjevanje, no ponekad djeca imaju slabije razvijene glazbene sposobnosti. Djeci nikad ne treba reći kako „nemaju sluha“ ili kako „ne znaju pjevati“ jer su nemuzikalna djeca vrlo rijetka i glazbeni sluh, tj. osjećaj za intonaciju može se razviti. U zboru treba težiti razvijanju glazbenih sposobnosti učenika te u konačnici razvijanju ljubavi prema zbornome pjevanju (Šulentić Begić, 2010.). Nakon audicije, slijede pokusi pjevačkog školskog zbora, koji se najčešće odvijaju jedanput ili dvaput tjedno u trajanju od 45 minuta. Početkom svakog pokusa zbora redovito se pjevaju pripremne vježbe, izvode se vježbe disanja, kao i ritamske vježbe. Zborski pokusi s učenicima mlađe školske dobi ne mogu se voditi na način kao što se vode pokusi s učenicima starije dobi, ili s odraslim pjevačima, tj. tako (kao što se najčešće radi) da se na početku pokusa izvedu vježbe upjevavanja kojima zatim slijedi učenje i izrađivanje nove pjesme. Zborski pokusi, koji bi se sastojali samo od upjevavanja te upoznavanja i izrađivanja novih pjesama, bili bi dosadni i nezanimljivi učenicima mlađe školske dobi. Osim upjevavanja pomoću klasičnih vježbi, učenike se može upjevati i njima poznatim pjesmama. To se izvodi tako da se pjesme pjevaju u različitim tonalitetima mijenjajući intonaciju uzlazno za pola stupnja. Osim upjevavanja i učenja novih pjesama, na zbornim pokusima mogu se izvoditi *glazbene igre*. One će se uvesti kao uvod ili kraj zbornoga pokusa, odnosno, tijekom probe, u trenutcima kad učenicima padne koncentracija (isto, 2010.).

Nastupi dječjih pjevačkih zborova održavaju se najčešće od tri do šest puta tijekom školske godine, i to u većini u sklopu školskih priredbi. Učenike se nastupima privikava da aktivno i intenzivno sudjeluju u manifestacijama kulturnog života sredine u kojoj škola djeluje (Završki, 1979.).

U pjevačkim zborovima mlađe školske dobi pjesme se uče isključivo metodom učenja pjesme po sluhu. Prema Rojku (1998.) pjevanje mora učenicima činiti zadovoljstvo, stoga postupak učenja pjesme ne smije biti težak. Učenje pjesme po notama dugotrajno je i teško te nikako nije primjereno za učenike te dobi. Učenje pjesme po sluhu relativno je jednostavan postupak i ima sljedeće etape: upoznavanje pjesme, obrada pjesme, učenje pjesme i glazbena interpretacija.

Pod *upoznavanjem pjesme* misli se na upoznavanje melodije koju voditelj zbora lijepo, izražajno pjeva uz pratnju na glazbalu. Zadatak zborovođe jest otpjevati cijelu pjesmu i izgovarati tekst tako da ga svi učenici razumiju. U ovoj prvoj etapi zadatak je upoznavanje melodije radi kasnijeg lakšeg zapamćivanja, i naročito, motiviranje učenika. U tijeku te etape učenici uglavnom samo pažljivo slušaju. Mogu gledati u notni tekst, ali bez nekih posebnih zadataka.

Druga etapa jest *obrada teksta* čija je svrha da svaki učenik pročita tekst kako bi ga upoznao. Učitelj pomaže i čita s učenicima. Obrada teksta odvija se na sljedeći način:

- zborovođa čita tekst pjesme – onako kako se čita (svaki) tekst.
- učenici čitaju tekst pjesme – svi zajedno, u zboru.

Pjesma se po sluhu uči oponašanjem. Prateći se glazbalom, zborovođa pjeva dio pjesme, učenici slušaju i zatim ponavljaju. Pritom treba obratiti pozornost na veličinu odlomka zadavanja i na način zadavanja. Neke će se pjesme učiti po (dvotaktnim) fazama, parcijalnom metodom, a neke opet, odmah u cjelini, globalnom metodom. Nakon što otpjeva frazu, zborovođa će malo stati i tek će nakon nekoliko sekundi dati znak učenicima da ponove. Nakon što je na opisani način parcijalno ispjevana prva strofa, pjeva se strofa u cjelini. Daljnje strofe ne treba učiti parcijalno nego globalno.

„Zadavati“ pjesmu pri učenju pjesme po sluhu može se samo glasom, *a cappella*, ili pak glasom uz pratnju glazbala. Pjevanje zborovođe uz pratnju na glazbalu učenicima je zanimljivije, ali može otežati točno opažanje melodije. Pjevanje bez pratnje omogućuje točnije opažanje melodije i uspješnije se provjerava točnost ponavljanja.

Glazbena interpretacija sastoji se od izražajnog pjevanja pjesme, što podrazumijeva jasno izgovaranje teksta, muzikalan tempo i dinamiku (Rojko, 1998.).

Dirigiranje zborom koji čine mala djeca ne zahtijeva velike kretnje. Praksa pokazuje da je dobro dirigitirati i tijekom zbornih pokusa, pri uvježbavanju pjesama. Potrebno je da mali pjevači nauče pratiti dirigentske kretnje, posebno da im budu sasvim jasne pripremne i završne kretnje kako na nastupima ne bi došlo do neugodnih iznenađenja, poput pogrešnog upadanja ili nesinkroniziranog završavanja fraza ili cijele skladbe (Šulentić Begić, 2010.).

Male pjevače treba upućivati i na ponašanje za vrijeme nastupa. Moraju naučiti da za vrijeme nastupa gledaju u dirigenta a ne u publiku, da im izraz lica odražava karakter pjesme. Kako su pjesme koje se pjevaju na zboru mlađe školske dobi uglavnom vesele, učenici već na pokusima trebaju učiti kako da licima i očima izraze radost. Zbor ove dobi nikako ne bi smio izgledati ozbiljno i zabrinuto, jer pjevanje u zboru mlađe školske dobi mora biti igra, a ne muka (isto, 2010.).

Na početku školske godine zborovođa treba izraditi godišnji program rada pjevačkoga zbora. To znači da mu trebaju biti poznati datumi i karakteri proslava na kojima se očekuje da zbor nastupa kao školski zbor. Osim toga, zborovođa mora na početku školske godine odlučiti hoće li sa svojim malim pjevačima nastupati

na nekom natjecanju, festivalu ili samostalnom koncertu. Tek nakon ustvrđenog broja i karaktera nastupa te kalendara nastupa zborovođa može pristupiti izradi godišnjeg programa rada, tj. odabiru pjesama (Završki, 1979.).

Odabir prikladnog repertoara izuzetno je važan za učenike mlađe školske dobi. Učenici ne će rado pjevati pjesme koje im se ne sviđaju te ćemo ih na taj način udaljiti od pjevanja i razvijanja ljubavi prema zbornom pjevanju. Prema istraživanju Radočaj-Jerković (2012.) učenici petog i šestog razreda najviše vole pjevati popularne pjesme (94 posto). Ne voli pjevati umjetničke njih 41 posto i narodne njih 38 posto. Iz istraživanja koje je provela Šulentić Begić (2010.a) među učenicima petih razreda uočava se vrlo sličan rezultat. Jedanaestogodišnjaci su izjavili da najviše vole pjevati popularne pjesme (81,82%), na drugom su mjestu dječje s 21,21%, dok se za narodne i umjetničke pjesme opredijelilo svega njih 3,03%. U istraživanju Radičević i Šulentić (2010.) koje je provedeno u prvim trima razredima osnovne škole uočeno je da učenici i te dobi više vole pjevati dječje popularne i umjetničke autorske pjesme nego narodne te vole pjevati pjesme vedroga i veseloga karaktera, umjerenoga do brzoga tempa te pjesme s pjevnom melodijom. Prema Šulentić Begić (2010.b) učenici mlađe školske dobi radije pjevaju pjesme vedrog i veselog ugođaja, a one su najčešće u durskom tonalitetu te najradije pjevaju pjesme bržeg tempa koje su najčešće vesele i žive. Također, pjesme koje odabiremo za učenike mlađe školske dobi ne trebaju imati prekomplikiran ritam i pri odabiru pjesama treba voditi računa o opsegu pjesama kako bi bile u rasponu dječjih glasova koji se najčešće kreće od c^1/d^1 do c^2/d^2 . Phillips (1996.), Campbell i Scot-Kassner (1995.) isto ističu da je važno pratiti opsege dječjih glasova i sukladno njemu birati pjevačku literaturu, tj. birati pjesme koje će svojim melodijskim opsegom biti u opsegu dječjih pjevačkih glasova.

Pjesme koje su primjerene ovoj dobi jednoglasne su, jer višeglasno pjevanje učenicima mlađe školske dobi stvara dosta poteškoća, pa za uvježbavanje npr. dvoglasnih pjesama potrebno je utrošiti dosta vremena i uložiti puno ustrajnoga rada te bi to djecu moglo odvratiti od pjevanja u školskom pjevačkom zboru (Šulentić Begić, 2010.b).

3. Pjevačke sposobnosti i lijepo pjevanje djece mlađe školske dobi

Na glazbene sposobnosti utječe naslijeđe, i to u sljedećim postotcima. Ako su oba roditelja muzikalna, i djeca su u 70 – 85% slučajeva važila za muzikalnu. Kod muzikalnosti jednoga roditelja, nalazilo se 60% muzikalne djece, a kod nemuzikalnih roditelja 15 – 25% djece je muzikalno (Motte-Haber de la, 1999.). Da se pjevačke sposobnosti djece mogu razviti, pokazuje i to što 50% učenika prvoga razreda učitelji smatraju „nepjevačima“, da bi se taj postotak u šestom razredu smanjio na pet. „Problematičnih pjevača“ u prvom razredu ima 36,6%, a u

šestom razredu samo jedanaest (Gould, 1968., prema Dobrota, 2002.). Djecu treba pokušati naučiti kako slušati svoje glasove u govoru i pjevanju te kako kontrolirati visinu glasa. Ako dijete ne može ponoviti početni ton pjesme, to može značiti da još nije naučilo koristiti se svojim glasom. Smatra se da je grupno vježbanje pjevanja uspješno tijekom predškolskog razdoblja i u prvim trima razredima osnovne škole, a kasnije je potreban individualan rad (Dobrota, 2002.). Suprotnog su mišljenja Rutkowski i Snell Miller (2003.) koje smatraju da se poduka pjevanja u primarnom obrazovanju treba odvijati u malim grupama ili individualno jer je takva poduka efikasnija. Rutkowski je provela devetomjesečno istraživanje s petogodišnjacima. Djeca su pjevala kolektivno, u grupi i individualno. Djeca koja su pjevala samo kolektivno pokazala su smanjenje vještine pjevanja, dok su djeca koja su pjevala na sva tri načina pokazala napredak u pjevanju. Rutkowski smatra da takvi rezultati sugeriraju da neadekvatne metode poučavanja mogu dovesti do opadanja pjevačkih sposobnosti djece (Rutkowski, 1996. prema Leighton i Lamont, 2006.). Zato je na predškolskim odgajateljima i učiteljima primarnog obrazovanja odgovornost da toj aktivnosti posvete veliku pažnju. Pjesme treba pjevati u prikladnoj intonaciji, a ne onoj koja odgovara odgajatelju ili učitelju, tj. odrasloj osobi. Zaostajanje u razvoju pjevačkog aparata kasnije nije moguće nadoknaditi (Šulentić Begić, 2010.). Stoga poneka djeca iz glazbeno pasivnih obitelji ili zbog nekvalitetnih glazbenih aktivnosti imaju slabije razvijene glazbene sposobnosti. Mirković Radoš (1996.) ističe da su glazbene sposobnosti složene mentalne funkcije, kao i da su za njihov razvoj, uz značajan udio genetičkih činitelja, presudne godine najranijeg djetinjstva, odnosno povezanost naslijeđa, poticajne sredine i vlastite djelatnosti djeteta u tom razdoblju. Glazbene djelatnosti djece dobrim su dijelom rezultat poticaja kojima ih izlažemo, a manje proizlaze iz naslijeđa. Gordon (1999., prema Thomas, 2008.) ističe da mnoga djeca dolaze u školu bez izloženosti glazbenom podražaju od strane svoje okoline u kojoj odrastaju, a da je neizmjerljivo važno za razvoj glazbenih sposobnosti razdoblje prvih triju godina djeteta.

Djeca bi u nižim razredima osnovne škole bez poteškoća trebala pjevati unutar prve oktave, što se podudara s najvećim dijelom opsega prosječno razvijenoga ženskoga glasa. Djeca će, prema tome, u učiteljičinu pjevanju moći oponašati identičnu visinu, tj. intonaciju učiteljičinog pjevanja spontano će prenijeti u svoj glasovni opseg (Njirić, 1994.). Premda postoje osobne razlike, može se općenito reći da je opseg u pojedinim razvojnim fazama dječjeg glasa sljedeći:

- od e^1 do a^1 – u djece mlađe predškolske dobi
- od d^1 do h^1 – u djece starije predškolske
- od c^1 do c^2 – u učenika nižih razreda osnovne škole (isto, 1994.).

Za lijepo pjevanje važno je i disanje. Prema Njiriću (1994.) za pjevača je ispravan onaj način disanja kojim se u pluća uvlači dovoljna, ali ne i prevelika količina zraka. Budući da djeca često pjevaju kroz nos, s njima je potrebno povremeno provoditi kratke (2 – 3 min) vježbe udisanja i izdisanja. Izdisati treba vrlo polagano, jer udahnutu količinu zraka treba pri pjevanju što racionalnije trošiti.

Ljepoti pjevanja pridonosi i pravilan izgovor teksta. O tome će se voditelj zbora brinuti istodobno s uvježbavanjem melodije, a najbolje bi bilo to učiniti za svaku strofu posebno. Jednaku pozornost treba pridati izgovoru suglasnika i samoglasnika, pogotovo u djece koja i inače nerazgovijetno govore.

Šulentić Begić ističe, kao višegodišnja voditeljica zbora mlađe školske dobi (djeca od sedam do deset godina), sljedeće: „Na audiciji za prijam novih članova u zbor mlađe školske dobi na početku školske godine često su se pojavljivali učenici s intonativnim poteškoćama. To nas nije sprečavalo da i njih primimo u zbor. Takvi učenici najčešće nisu do prvog nastupa uspjeli intonativno svladati program. S njima je, međutim, dogovoreno da također nastupaju ali tako da imitiraju pjevanje. Bili su tzv. zijevalice, kako su sami sebe prozvali, i nisu bili nezadovoljni što ne pjevaju, jer im je bio bitan nastup. Neke od ‘zijevalica’ nakon nekog su vremena ‘propjevale.’ To su kasnije bili najponosniji i najodaniji članovi zbora koji bi pridošle ‘zijevalice’ bodrili i navodili sebe kao primjer“ (Šulentić Begić, 2010b.:42). Stoga zborovođa mora pokušati razvijati glazbene sposobnosti svih zainteresiranih učenika. Treba poticati i one koji ne pokazuju razvijen glazbeni sluh jer on se s vremenom može razviti.

4. Istraživanje

Cilj je istraživanja bio uvidjeti kako se organiziraju pokusi zborova mlađe školske dobi u osječkim osnovnim školama. Iz navedenog cilja proizašla su sljedeća istraživačka pitanja:

- u koliko škola na području grada Osijeka djeluje pjevački zbor mlađe školske dobi?
- koliko su učenici mlađe školske dobi zainteresirani za sudjelovanje u pjevačkom zboru?
- kako su organizirani zborni pokusi?
- jesu li pjesme koje se pjevaju na zbornim pokusima primjerene dobi učenika te kakve pjesme učenici mlađe školske dobi prema mišljenju voditeljica zborova najviše vole pjevati?

Istraživanje je provedeno na području grada Osijeka tijekom ožujka i svibnja 2012. godine u šest osnovnih škola (OŠ Svete Ane, OŠ „Retfala“, OŠ Vladimira

Becića, OŠ „Antun Mihanović“, OŠ Franje Krežme i OŠ „Ivan Filipović“), jer u navedenim školama djeluju pjevački zborovi mlađe školske dobi. U ostalim osnovnim školama (od ukupno petnaest na području grada Osijeka) djeluju samo zborovi djece starije školske dobi (sedam škola), odnosno, u dvjema uopće ne djeluje pjevački zbor.

Podatci su prikupljeni postupcima sustavnog promatranja zbornih pokusa i anketiranjem voditeljica zborova. Tijekom istraživanja promatrano je šest zbornih pokusa (u svakoj od navedenih škola promatran je po jedan zborni pokus) te je na osnovi njih vođen dnevnik istraživanja. Voditeljice zborova ispunile su anketni upitnik kojim se željelo doći do saznanja koliki broj učenika sudjeluje u radu zbora, kolika je tjedna učestalost održavanja zbornih pokusa, kako se provode audicije za upis novih članova, kako se izvodi upjevavanje, kakav je tijek zbornog pokusa te koje pjesme učenici vole najviše pjevati.

5. Analiza dnevnika istraživanja

Uspoređujući tijekove zbornih pokusa u navedenih šest osnovnih škola, došli smo do sljedećih zaključaka:

- zborni pokusi održavaju se u učionicama za nastavu glazbe te se u svakoj učionici nalazi instrument (pianino ili sintisajzer), kao i odgovarajuća tehnička oprema (CD-player/Hi-Fi uređaj)
- sve voditeljice zborova služe se instrumentom prilikom zbornih pokusa
- pokusi zbora započinju upjevavanjem (bilo vježbama upjevavanja, bilo ponavljanjem jednostavnih pjesama koje su ranije naučene) i izvode se vježbe disanja
- u glavnom dijelu obrađuju se nove pjesme ili se ponavljaju i uvježbavaju već obrađene pjesme
- uočili smo različit repertoar pjesama koje se obrađuju; većinom su to popularne pjesme za djecu, veselog karaktera i brzog tempa, no osim njih obrađivale su se i tradicionalne pjesme, umjetničke pjesme za djecu, popularne pjesme iz mjuzikla prevedene na hrvatski jezik i prilagođene tekstem djeci
- u završnom dijelu pokusa zborova primjećujemo da se pjevaju pjesme koje učenici najviše vole pjevati ili se u ovom dijelu započinje s učenjem novih pjesama (s čitanjem teksta, upoznavanje melodije...)
- voditeljice zborova učenike upozoravaju prilikom izvođenja pjesama na točan tempo i dinamiku te na izgovor teksta i pjevanje u intonaciji.

6. Rezultati i analiza anketnog upitnika

U ovom dijelu rada prikazani su odgovori na svako od ponuđenih pitanja anketnog upitnika koji su ispunile voditeljice svih šest zborova.

6.1. Koliko učenika sudjeluje u malom zboru?

Prvi zbor: 20 učenica i učenika.

Drugi zbor: 35 učenica i učenika.

Treći zbor: 22 učenica i učenika.

Četvrti zbor: 20 učenica i učenika.

Peti zbor: 27 učenica i učenika.

Šesti zbor: 25 učenica i učenika.

Iz rezultata vidimo da jedan zbor ima preko trideset članova, dok ostali zborovi imaju od dvadeset do dvadeset i sedam učenika.

6.2. Koliko se često održavaju pokusi zbora? (zaokružite)

a) jedanput tjedno

b) dvaput tjedno

U dvjema školama pokusi zbora održavaju se jedanput tjedno, dok se u ostalim četirima zborovima pokusi održavaju dva puta tjedno.

6.3. Održavate li audiciju za nove članove zbora? (zaokružite) DA NE

Svih šest voditeljica zborova održava audiciju za upis novih članova. Audicija je bitna zato što pomoću nje voditeljice zbora odabiru učenike na osnovi njihovih pjevačkih sposobnosti ili na osnovi njihove muzikalnosti. Individualno provjeravaju svakog učenika te im je poznato s kakvim pjevačkim sposobnostima učenika raspolazu.

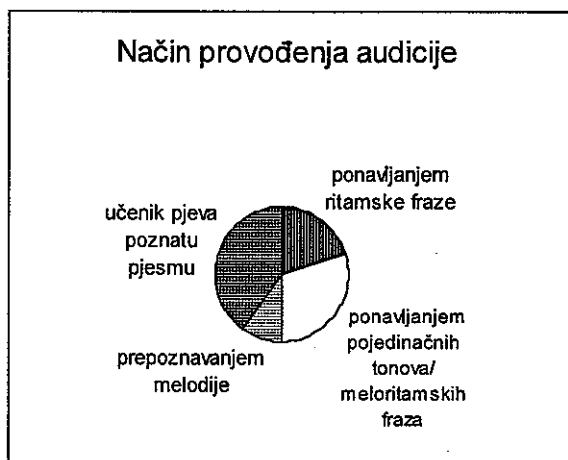
6.4. Ako ste na prethodno pitanje pozitivno odgovorili, kako ispitujete muzikalnost učenika? (moguće je zaokružiti više odgovora)

a) ponavljanjem ritamske fraze (zadajete ritamsku frazu pljeskanjem, učenik ponavlja)

b) ponavljanjem pojedinačnih tonova / meloritamskih fraza (otpjevate ili odsvirate pojedinačne tonove ili frazu, učenik ponavlja)

c) *prepoznavanjem melodije (pjevate neutralnim slogom ili svirate učeniku poznate pjesme, a on prepoznaje naslove pjesama)*

d) *učenik pjeva poznatu pjesmu*

Grafikon 1 – Način provođenja audicije

Iz rezultata je vidljivo kako voditeljice zborova u većini muzikalnost ispituju tako što učenik pjeva poznatu pjesmu (4), zatim na način da učenik ponavlja pojedinačne tonove / meloritamske fraze (3) i ponavlja ritamsku frazu (2) te samo jedna voditeljica zbora ispituje muzikalnost učenika prepoznavanjem melodije.

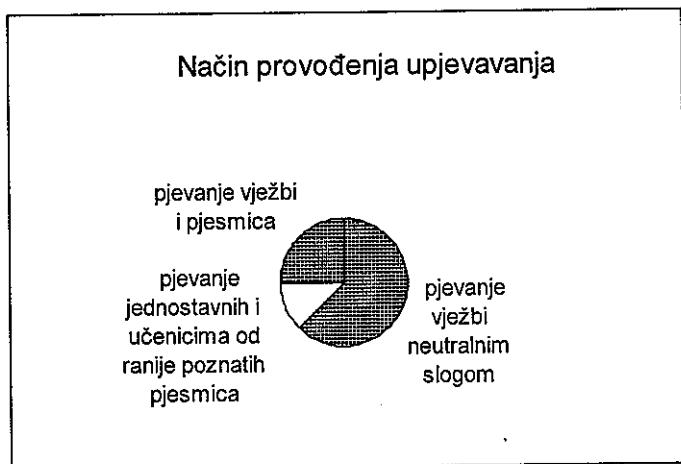
6.5. Upjevavate li zbor? (zaokružite) DA NE

Svih šest voditeljica zborova upjevava svoje zborove na početku svakog pokusa.

6.6. Ako ste na prethodno pitanje pozitivno odgovorili, kako upjevavate zbor? (zaokružite jedan ili oba odgovora)

a) *pjevanjem vježba neutralnim slogom (na, li, mi...)*

b) *pjevanjem jednostavnih i učenicima od ranije poznatih pjesmica*

Grafikon 2 – Način provođenja upjevavanja

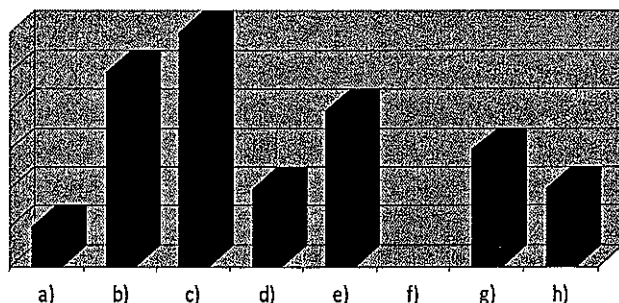
Iz rezultata je vidljivo kako većina voditeljica zborova upjevava zborove pjevanjem vježba neutralnim slogom (5), jedna voditeljica upjevava zbor samo pjevanjem jednostavnih i učenicima od ranije poznatih pjesmica, dok dvije voditeljice kombiniraju oboje.

6.7. Kakve pjesme učenici najviše vole pjevati ?

(moguće je zaokružiti više odgovora)

- a) polaganog tempa
- b) brzog tempa
- c) veselog karaktera
- d) tužnog i sjetnog karaktera
- e) popularne pjesme
- f) narodne pjesme
- g) umjetničke pjesme za djecu
- h) popularne pjesme za djecu

Pjesme koje učenici vole pjevati

Grafikon 3 – Pjesme koje učenici vole pjevati

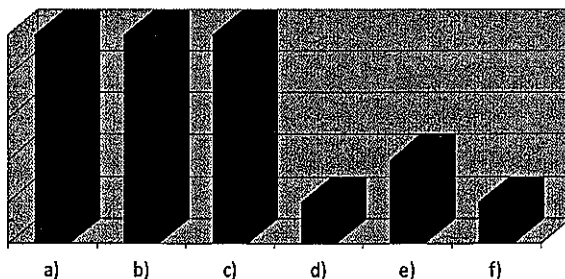
Iz rezultata je vidljivo kako učenici najviše vole pjevati pjesme veselog karaktera (c), brzog tempa (b) i popularne pjesme (e).

6.8. Koje aktivnosti provodite tijekom pokusa zbora?

(moguće je zaokružiti više odgovora)

- a) upjevavanje
- b) uče se i pjevaju nove pjesme
- c) ponavljaju se poznate pjesme
- d) igraju se igre s pjevanjem (igre u kolu, igre u koloni...)
- e) igraju se glazbene igre s ritmovima/melodijama
- f) izvode se glazbene igre uz slušanje glazbe

Aktivnosti zbornih pokusa

Grafikon 4 – Aktivnosti zbornih pokusa

Iz rezultata je vidljivo kako su prisutne aktivnosti tijekom svih pokusa zbora upjevavanje (a), učenje i pjevanje novih pjesama (b) i ponavljanje poznatih pjesama (c). Po dva zbora izvode glazbene igre s ritmovima/melodijama, jedan zbor izvodi igre s pjevanjem te jedan zbor igre uz slušanje glazbe.

1. Svirate li instrument (klavir, sintisajzer) na pokusima?

(zaokružite) DA NE

Sve voditeljice zborova sviraju instrument.

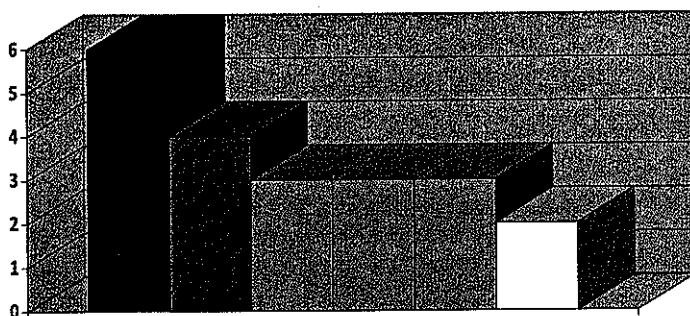
2. Nastupate li sa zborom? (zaokružite) DA NE

Svi zborovi nastupaju, i to najčešće povodom *Dana škole* ili na priredbama koje obilježavaju kraj školske godine.

3. Ako ste na prethodno pitanje pozitivno odgovorili, koliko puta tijekom školske godine?

Iz rezultata je vidljivo kako tri zbora nastupaju tri puta, a po jedan zbor nastupa šest, četiri i dva puta godišnje.

Učestalost zbornih pokusa

Grafikon 5 – Učestalost zbornih nastupa

7. Interpretacija rezultata

Interpretacija se temelji na istraživačkim pitanjima te na odgovorima koji su proizašli na osnovi analize dobivenih rezultata.

- *U koliko škola na području grada Osijeka djeluje pjevački zbor mlađe školske dobi?*

U Osijeku kao izvannastavna aktivnost djeluje svega šest pjevačkih zborova mlađe školske dobi. U sedam škola od ukupno petnaest djeluju samo zborovi djece starije školske dobi, odnosno, u dvjema uopće ne djeluje pjevački zbor.

- *Koliko su učenici mlađe školske dobi zainteresirani za sudjelovanje u pjevačkom zboru?*

Od ukupno šest zborova jedan zbor ima preko trideset članova, dok ostali zborovi imaju od dvadeset do dvadeset i sedam učenika. Kako se radi o zboru mlađe školske dobi, kojim su bili obuhvaćeni učenici od drugog do četvrtog razreda, dvadesetak članova uobičajeno je za takvu vrstu zbora.

- *Kako su organizirani zborni pokusi?*

U dvjema školama pokusi zbora održavaju se jedanput tjedno, dok se u ostalim četirima zborovima pokusi održavaju dva puta tjedno. Možemo pretpostaviti da se zborovi koji češće imaju pokuse pripremaju za različite nastupe te da su im češći pokusi potrebni zbog što boljeg uvježbavanja i usavršavanja repertoara. Zborni nastupi neizmjerljivo su važni za male pjevače te, ako je moguće, treba više puta tijekom školske godine nastupati, jer je to dodatan motiv za polaznje pjevačkog zbora.

Zborni pokusi održavaju se u učionicama za nastavu glazbe te se u svakoj učionici nalazi instrument (piano ili sintisajzer), kao i odgovarajuća tehnička oprema (CD-player / Hi-Fi uređaj). Sve voditeljice zborova služe se instrumentom prilikom zbornih pokusa, što je neizmjerljivo važno zbog instrumentalne pratnje prilikom pjevanja pjesama, jer to učenicima daje sigurnost i uvelike pomaže da budu točni u intonaciji.

Svih šest voditeljica zborova upjevava svoje zborove na početku svakog pokusa bilo vježbama upjevanja, bilo ponavljanjem jednostavnih pjesama koje su ranije naučene i sve izvode vježbe disanja. U glavnom dijelu obrađuju se nove pjesme ili se ponavljaju i uvježbavaju već obrađene pjesme, dok u završnom dijelu pokusa zborova primjećujemo da se pjevaju pjesme koje učenici najviše vole pjevati ili se u ovom dijelu započinje s učenjem novih pjesama. Od ispitanih

šest zborova svega dva zbor izvede glazbene igre s ritmovima, jedan zbor izvodi igre s pjevanjem te jedan zbor igre uz slušanje glazbe. Kako su to djeca mlađe školske dobi, njihova koncentracija brzo opada te bi se trebalo uz pjevanje uvoditi i glazbene igre kako bi se povećala aktivnost djece. Na taj način bismo izbjegli dosadu i zamor te bi učenici s više veselja i interesa dolazili na zborske pokuse.

- *Jesu li pjesme koje se pjevaju na zborskim pokusima primjerene dobi učenika te kakve pjesme učenici mlađe školske dobi prema mišljenju voditeljica zborova najviše vole pjevati?*

Na zborskim pokusima pjevaju se većinom popularne pjesme za djecu, veselog karaktera i brzog tempa, no osim njih obrađivale su se i tradicionalne pjesme, umjetničke pjesme za djecu, popularne pjesme iz mjuzikla prevedene na hrvatski jezik i prilagođene tekstom djeci. Prema mišljenju voditeljica zborova, učenici najviše vole pjevati pjesme veselog karaktera, brzog tempa i popularne pjesme. Budući da su to djeca mlađe školske dobi, ovakvi rezultati ne začuđuju, jer takve su pjesmice primjerene toj dobi. Nitko od voditeljica ne smatra da učenici vole pjevati narodne pjesme, iako su se na jednom od zbornih pokusa i one pjevale.

8. Zaključak

Glazba je u nižim razredima osnovne škole idealno područje za snažno poticanje pozitivnih emocija, osjećaja pripadnosti i zajedništva. To se posebno uočava u samom pjevanju, koje je učenicima te dobi najomiljenija aktivnost na nastavi glazbe. Učenici koji žele dodatne pjevačke aktivnosti i pokazuju veliku želju za pjevanjem i izvannastavnim glazbenim aktivnostima, upisuju se u školski pjevački zbor. Učenici mlađe školske dobi zainteresirani su za sudjelovanje u pjevačkom zboru zato što se na pokusima zborova osjećaju lijepo, pjevaju pjesme koje vole, druže se s vršnjacima, imaju priliku više puta tijekom godine nastupati te im to daje dodatnu motivaciju za polazanje zbora. Dakako, u pjevačkim zborovima sudjeluje tek manji broj učenika ako se gleda na ukupan broj učenika neke škole, no ti učenici sudjeluju u pjevačkom zboru zato što doista vole pjevati i skupno muzicirati. Pjevački zbor, kao izvannastavna glazbena aktivnost, oblikuje glazbeni ukus djece i osvješćuje njihov doživljaj umjetnosti. Također, omogućuje djeci da ostvare svoje interese, te da budu neopterećena ocjenjivanjem, što pridonosi pozitivnoj atmosferi. „Sudjelujući u ostvarivanju pjevačkog zbora, u učeniku se budi interes, razumijevanje i poštovanje prema umjetničkom i općem kulturnom stvaralaštvu, te se razvija smisao i potreba za lijepom umjetnošću i kulturno sadržajnim životom, čime se razvija estetski osposobljena ličnost koja će željeti svoje slobodno vrijeme ispuniti kulturno-zabavnim sadržajima“ (Završki, 1979.:4).

Literatura

1. Campbell, P. S.; Scott-Kassner, C. (1995.): *Music in childhood: From preschool through elementary grades*, New York: Schirmer Books.
2. Dobrota, S. (2002.): Glazbena nastava u razrednoj nastavi, *Tonovi* 39: 67. – 79.
3. Jurčić, M. (2008.): Učiteljevo zadovoljstvo temeljnim čimbenicima izvannastavnih aktivnosti, *Život i škola* 20: 9. – 26.
4. Leighton, G.; Lamont, A. (2006.): Exploring children's singing development: do experiences in early schooling help or hinder?, *Music Education Research* 8/3: 311. – 330., <http://dx.doi.org/10.1080/14613800600957461>, 1. 2. 2011.
5. Mirković Radoš, K. (1996.): *Psihologija muzike*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
6. Motte-Haber, H. de la (1999.): *Psihologija glazbe*, Jastrebarsko: Naklada Slap.
7. *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006.): Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
8. Njirić, N. (1994.): *Pjevanika: priručnik za učitelje s metodičkim uputama za nastavu glazbene kulture u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
9. Novačić, S.; Kutnjak, P.; Njirić, N.; Makjanić, V. (1986.): *Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole*, Zagreb: Školska knjiga.
10. Phillips, K. H. (1996.): *Teaching Kids to Sing*, United States: Thompson Schirmer.
11. Radičević, B.; Šulentić Begić, J. (2010.): Pjevanje u prvim trima razredima osnovne škole, *Život i škola*, 56(24): 243. – 252.
12. Radočaj-Jerković, A. (2012.): Pjesma i pjevanje u razredu u općeobrazovnoj školi, *Tonovi* 59: 32. – 82.
13. Rojko, P. (1998.): Predgovor, Golčić, I. *Pjesmarica – za osnovne škole*, Zagreb: HKD sv. Jerolima.
14. Rutkowski J.; Snell Miller M. (2003.): A Longitudinal Study of Elementary Children's Acquisition of Their Singing Voices, *Applications of Research in Music Education* 22(1): 5. – 14.
15. Šiljković, Ž., Rajić, V., Bertić, D. (2007.): Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, *Odgojne znanosti*, 9/2 (14): 113. – 145.
16. Šulentić Begić, J. (2010.): Pjevanje kao izabrana aktivnost otvorenog modela nastave glazbe, u: Vrandečić, T.; Didović, A. (ur.), *Monografija*

- umjetničko-znanstvenih skupova 2007. – 2009. Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju*, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Europski centar za napredna i sustavna istraživanja, 60. – 67.
17. Šulentić Begić, J. (2010.): Problematika pjevačkog zbora mlade školske dobi, *Tonovi*, 55: 33. – 44.
 18. *Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu* (2005.), Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
 19. Thomas, A. E. (2008.): Growing Young Musicians: Ways Music Educators Can Reach Their Littlest Learners and Those Who Care for Them, *General Music Today*, 22 (1): 13. – 18., <http://gmt.sagepub.com/content/22/1/13.refs.html>, 16. 1. 2011.
 20. Završki, J. (1979.): *Rad s dječjim pjevačkim zborom: metodički priručnik za nastavnike glazbenog odgoja i voditelje dječjih pjevačkih zborova*, Zagreb: Školska knjiga.

Jasna Šulentić Begić*
Darija Vranješević**

Il coro dei bambini nelle scuole elementari della città di Osijek

UDK: 78.087.681
Articolo compilativo

Ricevuto: 8. 4. 2012.
Accettato per la stampa: 20. 5. 2013.

Riassunto: *Il tema del presente lavoro è il coro dei bambini che nelle scuole elementari viene organizzato come una delle attività extracurricolari il che significa che gli alunni partecipano di loro spontanea volontà, per il loro amore per il canto. Un coro simile comprende i bambini dal primo al quarto anno di scuola cioè dal settimo al decimo / undicesimo anno di età.*

Lo scopo del presente articolo è analizzare l'organizzazione delle prove dei cori composti dai bimbi dei primi anni di scuola in sei scuole elementari della città di Osijek. I dati sono stati raccolti durante i mesi di marzo e di aprile dell'anno scolastico 2011 / 2012 attraverso i procedimenti del monitoraggio costante delle prove dei cori e con gli appropriati sondaggi presso i coordinatori dei cori.

I risultati della ricerca hanno dimostrato che all'inizio dell'anno scolastico le coordinatrici dei cori fanno delle audizioni per reclutare i nuovi membri e all'inizio di ognuna delle sessioni di prova riscaldano a dovere il coro. Tutte le coordinatrici, inoltre, suonano uno strumento durante le prove. È stato possibile notare anche che le attività più ricorrenti durante le prove sono il riscaldamento (i vocalizzi), l'apprendimento e l'esecuzione delle canzoni nuove nonché la ripetizione delle canzoni già note. I giochi musicali vengono eseguiti di rado. Gli alunni preferiscono cantare le canzoni allegre, dal ritmo veloce e le canzoni famose, mentre non sono di loro gradimento le canzoni popolari. Tutti i cori si esibiscono più volte durante l'anno scolastico il che rappresenta una motivazione agiuntiva per la frequentazione delle sessioni di prova e la partecipazione al coro stesso.

Parole chiave: attività extracurricolari musicali, coro dei bambini in età scolare, educazione primaria, canto, prove.

*dr. sc. Jasna Šulentić Begić
Učiteljski fakultet u Osijeku
jsulentic@ufos.hr

**mag. Darija Vranješević
darija_vranjesevic@yahoo.com

*Jasna Sulentic Begic, PhD
Faculty of Primary
Education, Osijek
jsulentic@ufos.hr

**Darija Vranjesevic, Mr.
darija_vranjesevic@yahoo.com

*Dr. sc. Jasna Šulentić Begić
Facoltà di Scienze della
Formazione di Osijek
jsulentic@ufos.hr

**mag. Darija Vranješević
darija_vranjesevic@yahoo.com

